

Αντωνυμίες

(§ 219-244)

Αντωνυμίες (< αντί + όνομα): κλιτές λέξεις που χρησιμοποιούνται αντί ονομάτων (ουσιαστικών - επιθέτων).

1. Προσωπικές αντωνυμίες (§ 221-222)

- Φανερώνουν τα τρία πρόσωπα του λόγου και όχι το γένος, το οποίο μπορεί να είναι αρσενικό, θηλυκό ή ουδέτερο (ν.ε. εγώ, εσύ, αυτός).

■ Κλίση προσωπικών αντωνυμιών

Ενικός αριθμός		
α' πρόσωπο	β' πρόσωπο	γ' πρόσωπο
ἐγώ	σύ	—
ἐμοῦ/μου	σοῦ/σου	(οὗ)
ἐμοί/μοι	σοί/σοι	οἶ/οί
ἐμέ/με	σέ/σε	(ἐ)
Πληθυντικός αριθμός		
α' πρόσωπο	β' πρόσωπο	γ' πρόσωπο
ἡμεῖς (< ἡμέ-ες)	ὕμεῖς (< ὑμέ-ες)	(σφεῖς)
ἡμῶν	ὕμῶν	(σφῶν)
ἡμῖν	ὕμῖν	σφίσι(ν)
ἡμᾶς	ὕμᾶς	(σφᾶς)

► ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

- Από το γ' πρόσωπο εύχρηστοι ήταν οι τύποι οἶ, οί και σφίσι(ν).
- Για την ονομαστική του γ' προσώπου χρησιμοποιούσαν τις δεικτικές αντωνυμίες οὗτος, ἐκεῖνος, ὅδε, ενώ για τις πλάγιες πτώσεις την επαναληπτική αντωνυμία αὐτός.
- Οι τύποι μου, μοί, μέ — σου, σοί, σέ — οὗ, οἶ, ἐ είναι εγκλιτικοί.
- Για έμφαση πολλές φορές προστίθεται στις προσωπικές αντωνυμίες το εγκλιτικό μόριο γε (= βέβαια, τουλάχιστο) (ἐγωγε, σύγε, ἡμεῖσγε, ...).
- Ο ενικός της προσωπικής αντωνυμίας α' προσώπου κλίνεται ως εξής: ἐγωγε, ἐμοῦγε, ἐμοιγε, ἐμέγε.

2. Δεικτικές αντωνυμίες (§ 223-224)

- Φανερώνουν **δείξιμο** (αισθητό ή νοητό).
- Είναι **τρικατάληκτες** (με τρία γένη).

■ Δεικτικές αντωνυμίες

1. *οὗτος, αὕτη, τοῦτο* (= αυτός, ετούτος)
2. *ἐκεῖνος, ἐκεῖνη, ἐκεῖνο*
3. *ὅδε, ἥδε, τόδε* (= αυτός εδώ, αυτός δα, ο εξής)
4. *τοιόσδε, τοιάδε, τοιόνδε / τοιούτος, τοιαύτη, τοιούτο(ν)* (= τέτοιος)
5. *τοσόσδε, τοσήδε, τοσόνδε / τοσοῦτος, τοσαύτη, τοσοῦτο(ν)* (= τόσος)
6. *τηλικόσδε, τηλικήδε, τηλικόνδε / τηλικούτος, τηλικαύτη, τηλικούτο(ν)* (= τόσο μεγάλος)

■ Κλίση των αντωνυμιών *οὗτος, αὕτη, τοῦτο / τοιούτος, τοιαύτη, τοιούτο(ν)*

Ενικός αριθμός					
οὗτος	αὕτη	τοῦτο	τοιούτος	τοιαύτη	τοιούτο(ν)
τούτου	ταύτης	τούτου	τοιούτου	τοιαύτης	τοιούτου
τούτῳ	ταύτῃ	τούτῳ	τοιούτῳ	τοιαύτῃ	τοιούτῳ
τούτον	ταύτην	τούτο	τοιούτον	τοιαύτην	τοιούτο(ν)
(ὦ) οὗτος	(ὦ) αὕτη	—	—	—	—
Πληθυντικός αριθμός					
οὗτοι	αὗται	ταῦτα	τοιούτοι	τοιαῦται	τοιαῦτα
τούτων	τούτων	τούτων	τοιούτων	τοιούτων	τοιούτων
τούτοις	ταύταις	τούτοις	τοιούτοις	τοιαύταις	τοιούτοις
τούτους	ταύτας	ταῦτα	τοιούτους	τοιαύτας	τοιαῦτα
—	—	—	—	—	—

► ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

- Οι κλητικές (*ὦ*) *οὗτος*, (*ὦ*) *αὕτη* χρησιμοποιούνται ως κλητικές της αντωνυμίας *σύ* (πρβ. ν.ε. *ε* *αυτέ!* = *ε* *εσύ!*). Καμιά άλλη αντωνυμία δεν έχει κλητική.
- Η αντωνυμία *ὅδε, ἥδε, τόδε* (άρθρο *ὁ, ἡ, τό* + εγκλιτικό δεικτικό μόριο *δέ*) κλίνεται όπως το άρθρο με το μόριο *δέ* (*ὅδε - τοῦδε, ... ἥδε - τῆσδε, ... οἶδε - τῶνδε, ...*).
- Οι αντωνυμίες *τοιόσδε, τοιάδε, τοιόνδε / τοσόσδε, τοσήδε, τοσόνδε / τηλικόσδε, τηλικήδε, τηλικόνδε* κλίνονται όπως οι αρχαιότερες αντωνυμίες *τοῖος, τόσος, τηλίκος* (δευτερόκλιτες) με το μόριο *δέ* αμετάβλητο (*τοιόσδε - τοιούδε, ... τοιάδε - τοιαῖδε, ... τοιοῖδε, τοιαῖδε, τοιάδε - τοιῶνδε, τοιοῖσδε, τοιαῖσδε, ...*).
- Οι αντωνυμίες *τοιούτος, τοιαύτη, τοιούτο(ν) / τοσοῦτος, τοσαύτη, τοσοῦτο(ν) / τηλικούτος, τηλικαύτη, τηλικούτο(ν)* είναι σύνθετες (*τοῖος, τόσος, τηλίκος + οὗτος*) και κλίνονται όπως η *τοιούτος*.
- Οι δεικτικές αντωνυμίες προς επίταση της σημασίας τους παίρνουν στο τέλος το δεικτικό *-ί* (ο τόνος πάντοτε στο *-ί*). Αν πριν από το *-ί* υπάρχει βραχύ φωνήεν, αποβάλλεται: *ούτοσί, όδί (ὅδε-ί), ταυτί (ταῦτα-ί), τουτουί* (πρβ. ν.ε. αυτός δα).
- Το δεικτικό *-ί* παίρνουν και δεικτικά επιρρήματα: *ώδί (ὦδε-ί), οὔτωςί (οὔτως-ί)*.
- Δεικτική σημασία έχει πολλές φορές και το άρθρο *ὁ, ἡ, τό* σε στερεότυπες φράσεις (*τό καί τό, τά καί τά, ...*) ή με τους συνδέσμους *μέν, δέ* (*ὁ μέν, ὁ δέ, οἱ μέν, οἱ δέ, ...* [Goodwin, § 139]), *γάρ* (*ὁ γάρ = οὗτος*), ...
- Δεικτική σημασία είχε και η ομηρική και ποιητική *ὅς (= οὗτος), ἥ (= αὕτη), ὅ (= τοῦτο)*. Στην αττική διάλεκτο διατηρήθηκε στις φράσεις *καί ὅς (= καί οὗτος), καί ἥ (= καί αὕτη), ἥ δ' ὅς (= εἶπε αυτός), ἥ δ' ἥ (= εἶπε αυτή)* (πρβ. *ἡμί*, § 351,4).

3. Η αντωνυμία **αὐτός** (οριστική / διασταλτική - επαναληπτική) (§ 225-227)

■ Η οριστική / διασταλτική αντωνυμία **αὐτός, αὐτή, αὐτό / ὁ αὐτός, -ή, -ό(ν)**

- Χρησιμοποιείται για να ορίσει ή να διαστείλει, δηλαδή να ξεχωρίσει κάτι από άλλα.
- Είναι άναρθρη (**αὐτός** = ο ίδιος και όχι κάποιος άλλος, μόνος) και λειτουργεί ως κατηγορηματικός προσδιορισμός ονόματος/αντωνυμίας ή έναρθρη (**ὁ αὐτός** = ο ίδιος) και λειτουργεί ως επιθετικός προσδιορισμός.
- Η έναρθρη αντωνυμία δηλώνει ταυτότητα (**ὁ αὐτός** = ο ίδιος).
- Το άρθρο που λήγει σε φωνήεν με την αντωνυμία **αὐτός** παθαίνει συνήθως κράση και τότε η ονομαστική και η αιτιατική του ουδέτερου μπορεί να πάρει και το τελικό **-ν** [**ὁ αὐτός** → **αὐτός, τό αὐτό** → **ταυτό - ταυτόν, τά αὐτά** → **ταῦτά, ταῦτ' → τά αὐτά** (έκθλιψη, αναβιβασμός τόνου - κράση) — (αλλά **ταῦτ' → ταῦτα** (έκθλιψη), ...]. Άρα, αν η αντωνυμία **αὐτός** έχει δασεία, είναι το άρθρο με την οριστική αντωνυμία (πρβ. ν.ε. ταυτότητα < ταυτό-της < τό αὐτό + -της).
- Απαντά σε όλες τις πτώσεις (πλην κλητικής).
- Κλίνεται όπως τα δευτερόκλιτα επίθετα σε **-ός, ή, -όν** (χωρίς **-ν** στο ουδέτερο του ενικού) (πρβ. **ἐκεῖνος, -η, -ο**).

■ Η επαναληπτική αντωνυμία **αὐτός, αὐτή, αὐτό**

- Χρησιμοποιείται για να επαναλάβει κάτι για το οποίο έγινε λόγος προηγουμένως.
- Είναι πάντοτε άναρθρη.
- Απαντά μόνο στις πλάγιες πτώσεις (γενική - δοτική - αιτιατική). Άρα, αν η αντωνυμία **αὐτός** είναι σε ονομαστική, είναι οριστική και όχι επαναληπτική.
- Χρησιμοποιείται στη θέση της προσωπικής αντωνυμίας του γ' προσώπου.
- Συντακτικά χρησιμοποιείται ως Α ρηματικού τύπου, Υ απρμφ., εμπρόθετος προσδιορισμός, δοτική προσωπική.

4. Κτητικές αντωνυμίες (§ 228-229)

- Φανερώνουν τον **κτήτορα**, σε ποιον δηλαδή ανήκει κάτι.
- Έχουν τρία πρόσωπα αντίστοιχα των προσωπικών αντωνυμιών.
- Αναφέρονται σε έναν κτήτορα ή σε πολλούς.
- Σχηματίζονται από το θέμα των αντίστοιχων προσωπικών αντωνυμιών.
- Κλίνονται όπως τα αντίστοιχα δευτερόκλιτα τρικατάληκτα επίθετα.

■ Για έναν κτήτορα

έμός, έμή, έμόν (α' πρόσωπο) = δικός μου, δική μου, δικό μου.

σός, σή, σόν (β' πρόσωπο) = δικός σου, δική σου, δικό σου.

έός, έή, έόν (ποιητική) (γ' πρόσωπο) = δικός του, δική του, δικό του.

► ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

- Κλίνονται όπως τα αντίστοιχα δευτερόκλιτα τρικατάληκτα επίθετα (*σοφός, -ή, -όν*).
- Σχηματίστηκαν από το θέμα του ενικού των προσωπικών αντωνυμιών [*έμ(ε)-, σ(ε)-, έ-*] με την προσθήκη των καταλήξεων *-ός, -ή, -όν*.
- Η αντωνυμία *έός, έή, έόν* είναι ποιητική και δεν απαντά σε πεζούς συγγραφείς.

■ Για πολλούς κήτορες

ήμετερος, ήμετέρα, ήμετερον (α' πρόσωπο) = δικός μας, δική μας, δικό μας.

ύμετερος, ύμετέρα, ύμετερον (β' πρόσωπο) = δικός σας, δική σας, δικό σας.

σφέτερος, σφετέρα, σφέτερον (γ' πρόσωπο) = δικός τους, δική τους, δικό τους.

► ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

- Κλίνονται όπως τα αντίστοιχα δευτερόκλιτα τρικατάληκτα επίθετα (*δίκαιος, -α, -ον*).
- Σχηματίστηκαν από το θέμα του πληθυντικού των προσωπικών αντωνυμιών [*ήμε-, ύμε-, σφε-*] με την προσθήκη των καταλήξεων *-τερος, -τέρα, -τερον*.
- Η αντωνυμία *σφέτερος, σφετέρα, σφέτερον* δεν είναι τόσο εύχρηστη.

■ Γενικές παρατηρήσεις

- Αντί της *έός, έή, έόν* (είναι ποιητική) και σπανιότερα της *σφέτερος, σφετέρα, σφέτερον* οι Αττικοί πεζογράφοι χρησιμοποιούσαν τη γενική των δεικτικών αντωνυμιών ή της επαναληπτικής αντωνυμίας (κτήση χωρίς αυτοπάθεια) ή της αυτοπαθητικής αντωνυμίας (αυτοπάθεια) (*ό τούτου πατήρ, ό πατήρ αυτού, ό έαυτού πατήρ*).
- Στον Όμηρο και σε άλλους ποιητές χρησιμοποιούνται και άλλες κτητικές αντωνυμίες: *νωίτερος* (= από μας τους δυο), *σφωίτερος* (= από σας τους δυο), *τεός* = *σός* (Δωρική - Αιολική διάλεκτος), *άμός* = *ήμετερος*, *ύμός* = *ήμετερος*, *άμός* = *έμός*, *σφός* = *σφέτερος*.

5. Αυτοπαθείς (ή αυτοπαθητικές) αντωνυμίες (§ 230-231)

- Χρησιμοποιούνται για **αυτοπάθεια**, για να δηλώσουν δηλαδή ότι ένα και το αυτό πρόσωπο ενεργεί και συγχρόνως παθαίνει (*γνώθι σαυτόν* = εσύ γνώρισε τον εαυτό σου).
- Έχουν τρία πρόσωπα (αντίστοιχα των προσωπικών αντωνυμιών).
- Συνηθίζονται μόνο στις πλάγιες πτώσεις.
- Οι αυτοπαθητικές του α' και β' προσώπου έχουν μόνο αρσενικό και θηλυκό γένος, ενώ του γ' προσώπου έχει και ουδέτερο (αιτιατική ενικού και πληθυντικού).

■ Κλίση των αυτοπαθητικών αντωνυμιών

α' πρόσωπο		β' πρόσωπο	
αρσενικό	θηλυκό	αρσενικό	θηλυκό
Ενικός αριθμός			
ἐμαυτοῦ	ἐμαυτῆς	σεαυτοῦ/σαυτοῦ	σεαυτῆς/σαυτῆς
ἐμαυτῶ	ἐμαυτῇ	σεαυτῶ/σαυτῶ	σεαυτῇ/σαυτῇ
ἐμαυτόν	ἐμαυτήν	σεαυτόν/σαυτόν	σεαυτήν/σαυτήν
Πληθυντικός αριθμός			
ἡμῶν αὐτῶν	ἡμῶν αὐτῶν	ὕμῶν αὐτῶν	ὕμῶν αὐτῶν
ἡμῖν αὐτοῖς	ἡμῖν αὐταῖς	ὕμῖν αὐτοῖς	ὕμῖν αὐταῖς
ἡμᾶς αὐτούς	ἡμᾶς αὐτάς	ὕμᾶς αὐτούς	ὕμᾶς αὐτάς

γ' πρόσωπο		
αρσενικό	θηλυκό	ουδέτερο
Ενικός αριθμός		
ἐαυτοῦ/αὐτοῦ	ἐαυτῆς/αὐτῆς	
ἐαυτῶ/αὐτῶ	ἐαυτῇ/αὐτῇ	—
ἐαυτόν/αὐτόν	ἐαυτήν/αὐτήν	ἐαυτό/αὐτό
Πληθυντικός αριθμός		
ἐαυτῶν/αὐτῶν/σφῶν αὐτῶν	ἐαυτῶν/αὐτῶν/σφῶν αὐτῶν	—
ἐαυτοῖς/αὐτοῖς/σφίσιν αὐτοῖς	ἐαυταῖς/αὐταῖς/σφίσιν αὐταῖς	—
ἐαυτούς/αὐτούς/σφᾶς αὐτούς	ἐαυτάς/αὐτάς/σφᾶς αὐτάς	ἐαυτά/αὐτά

► ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

- Οι αυτοπαθητικές αντωνυμίες του β' και γ' προσώπου βρίσκονται και συνηρημένοι (*σεαυτόν - σαυτόν, ἐαυτόν - αὐτόν, ...*).
- Οι αυτοπαθητικές αντωνυμίες σχηματίστηκαν από τις πλάγιες πτώσεις των προσωπικών αντωνυμιών και της οριστικής αντωνυμίας *αὐτός*, όπως φαίνεται ξεκάθαρα από τον πληθυντικό (*ἡμῶν αὐτῶν, ἡμῖν αὐτοῖς, ...*). Αρχικά σχηματίστηκε η αιτιατική (*ἐμέ αὐτόν = ἐμαυτόν, σέ αὐτόν = σεαυτόν = σαυτόν, ἔ αὐτόν = ἐαυτόν = αὐτόν*) και στη συνέχεια οι άλλοι μονολεκτικοί τύποι.

6. Αλληλοπαθής (ή αλληλοπαθητική) αντωνυμία (§ 232-233)

- Χρησιμοποιείται για **αλληλοπάθεια**, για να δηλωθεί δηλαδή ότι δύο ή περισσότερα πρόσωπα ενεργούν και παθαίνουν αμοιβαία (ἀγαπάτε ἀλλήλους = να αγαπάτε ο ένας τον άλλο).
- Έχει τρία γένη (αρσενικό - θηλυκό - ουδέτερο).
- Έχει δυϊκό και πληθυντικό αριθμό.
- Έχει μόνο τις πλάγιες πτώσεις.
- Κλίνεται όπως τα τρικατάληκτα δευτερόκλιτα επίθετα.

■ Κλίση της αλληλοπαθητικής αντωνυμίας

Πληθυντικός αριθμός			Δυϊκός αριθμός
αρσενικό	θηλυκό	ουδέτερο	(και για τα τρία γένη)*
ἀλλήλων	ἀλλήλων	ἀλλήλων	ἀλλήλοι
ἀλλήλοις	ἀλλήλαις	ἀλλήλοις	ἀλλήλοι
ἀλλήλους	ἀλλήλας	ἄλληλα	ἀλλήλω

* Απαντά και τύπος δυϊκού ἀλλήλαιν (γενική και δοτική θηλυκού)

➤ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ:

Η αλληλοπαθητική αντωνυμία σχηματίστηκε από τη συνένωση της αντωνυμίας ἄλλος σε ονομαστική πληθυντικού και των πλάγιων πτώσεων στο ίδιο γένος [ἄλλοι ἄλλους = ἀλλήλους = ἀλλήλους, ἄλλαι ἄλλας = ἀλλήλας = ἀλλήλας, ἄλλα ἄλλα = ἄλληλα = ἄλληλα (ανομοίωση με αποβολή – § 69,2α)].

7. Ερωτηματικές αντωνυμίες (§ 234-235)

- Χρησιμοποιούνται σε **ερωτήσεις** (ευθείες ή πλάγιες).
- Κλίνονται, εκτός από την **τίς, τίς, τί**, όπως τα αντίστοιχα δευτερόκλιτα τρικατάληκτα επίθετα (σοφός, σοφή, σοφόν ή δίκαιος, δικαία, δίκαιον) (ΓΑΕ § 158).
- Είναι πάντοτε πρώτη λέξη μιας ερωτηματικής πρότασης ή με πρόθεση.

■ Ερωτηματικές αντωνυμίες

1. **τίς, τίς, τί** = ποιος;
2. **πότερος, πότερα, πότερον** = ποιος από τους δύο;
3. **πόσος, πόση, πόσον** = (ν.ε. το ίδιο)
4. **ποιός, ποία, ποιον** = τι λογής; (ποιότητα)
5. **πηλίκος, πηλίκη, πηλίκον** = πόσο μεγάλος; ποιας ηλικίας;
6. **ποδατός, ποδαπή, ποδαπόν** = από ποιο μέρος; (τόπος)
7. **πόστος, πόστη, πόστον** = πόσος ή ποιος; (αριθμητικά) (πρβ. ένα, τρία, ... ή πρώτος, τρίτος, ...)
8. **ποσταῖος, ποσταία, ποσταῖον** = σε πόσες μέρες; (πρβ. παραχρήμα = αμέσως – **τριταῖος, τεταρταῖος**, ... = μετά από 3 μέρες, ...)

■ Η ερωτηματική αντωνυμία **τίς, τίς, τί**

- Είναι δικατάληκτη με τρία γένη.
- Δεν ακολουθεί τον τονισμό των μονοσύλλαβων ονομάτων της γ' κλίσης (§ 145), αλλά σχηματίζει παροξύτονους όλους τους δυσύλλαβους τύπους (τονίζει δηλαδή πάντοτε τη συλλαβή **τί-**).
- Στη ν.ε. χρησιμοποιούνται οι τύποι **τίνος, τι** και ο τύπος **τίς** σε στερεότυπες εκφράσεις (**τίς** εἶ;).

■ Κλίση της ερωτηματικής αντωνυμίας **τίς, τίς, τί**

Ενικός αριθμός		Πληθυντικός αριθμός		Δυϊκός αριθμός
αρσ. - θηλ.	ουδέτερο	αρσ. - θηλ.	ουδέτερο	(για τα 3 γένη)
τίς	τί	τίνες	τίνα	τίνε
τίνος/τού	τίνος/τού	τίνων	τίνων	τίνοι
τίνι/τῷ	τίνι/τῷ	τίσι(ν)	τίσι(ν)	τίνοι
τίνα	τί	τίνας	τίνα	τίνε

► ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

- Όλες οι ερωτηματικές αντωνυμίες αρχίζουν από σύμφωνο (π-) εκτός από την **τίς**.
- Η αντωνυμία **ποιός** (= τι λογής;) δηλώνει ποιότητα. Στη ν.ε. χρησιμοποιείται κυρίως με τη μορφή **ποιος** και έχει τη σημασία της αρχαίας αντωνυμίας **τίς**.
- Οι δεύτεροι τύποι της ερωτηματικής αντωνυμίας **τίς** τονίζονται πάντοτε και **δεν** είναι εγκλιτικοί.
- Η Ιωνική διάλεκτος έχει και τους ακόλουθους τύπους: **τέο - τεῦ** = τού, **τέῳ** = τῷ, **τέων** = τίνων, **τέοισι** = τίσι.

8. Αναφορικές αντωνυμίες (§ 240-242)

- Εισάγουν αναφορικές προτάσεις (δευτερεύουσες ή κύριες).
- Αναφέρονται σε όρο μιας πρότασης ή προσδιορίζουν το νόημά της.
- Όλες οι αναφορικές αντωνυμίες αρχίζουν από φωνήεν και δασύνονται (ό-, ή-).
- Στην αρχή περιόδου ή ημιπεριόδου, αν αναφέρονται στα προηγούμενα, ισοδυναμούν με δεικτικές (ὅς = οὗτος) και εισάγουν κύρια πρόταση.

■ Αναφορικές αντωνυμίες

1. ὅς, ἥ, ὃ	= ο οποίος, αυτός που / πράγμα που
2. ὅσπερ, ἥπερ, ὅπερ	= ο οποίος ακριβώς (ὅς, ἥ, ὃ + περ)
3. ὅστις, ἥτις, ὃ,τι ἢ ὃ τι	= όποιος/ποιος (σε πλάγια)
4. ὁπότερος, ὁποτέρα, ὁπότερον	= όποιος από τους δύο
5. ὅσος, ὅση, ὅσον	= (το ίδιο και στη ν.ε.) (ποσό)
6. ὁπόσος, ὁπόση, ὁπόσον	= όσος (ποσό)
7. οἷος, οἷα, οἷον	= τέτοιος που (ποιότητα)
8. ὁποῖος, ὁποῖα, ὁποῖον	= όποιας λογής (ποιότητα)
9. ἡλίκος, ἡλίκη, ἡλίκον	= όσο μεγάλος / όποιας ηλικίας
10. ὀπηλίκος, ὀπηλίκη, ὀπηλίκον	= όσο μεγάλος / όποιας ηλικίας
11. ὀποδατός, ὀποδαπή, ὀποδαπόν	= από όποιο μέρος (τόπος)
12. ὀπόστος, ὀπόστη, ὀπόστον	= σε ποια αριθμητική σειρά, πόσος
13. [ὀποσταῖος, ὀποσταία, ὀποσταῖον]	= «κατά ποῖαν ἡμέραν»

■ Κλίση αναφορικών αντωνυμιών

1. ὅς, ἥ, ὃ / ὅσπερ, ἥπερ, ὅπερ / ὅστις, ἥτις, ὃ,τι (ὅς-τις, ἥ-τις, ὃ-τι) (αναφορική + αόριστη = εγκλιτική)

Ενικός αριθμός								
αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσενικό	θηλυκό	ουδέτερο	αρσενικό	θηλυκό	ουδέτερο
ὅς	ἥ	ὃ	ὅσπερ	ἥπερ	ὅπερ	ὅστις	ἥτις	ὃ,τι
οὗ	ἥς	οὗ	οὗπερ	ἥσπερ	οὗπερ	οὗτινος/ότου	ἥστινος	οὗτινος/ότου
ὧ	ἥ	ὧ	ὧπερ	ἥπερ	ὧπερ	ὧτινι/ότω	ἥτινι	ὧτινι/ότω
ὄν	ἥν	ὄ	ὄνπερ	ἥνπερ	ὄπερ	ὄντινα	ἥντινα	ὄ,τι
Πληθυντικός αριθμός								
οἷ	αἷ	ἅ	οἷπερ	αἷπερ	ἅπερ	οἷτινες	αἷτινες	ἅτινα/ἅττα
ὧν	ὧν	ὧν	ὧνπερ	ὧνπερ	ὧνπερ	ὧντινων/ότων	ὧντινων	ὧντινων/ότων
οἷς	αἷς	οἷς	οἷσπερ	αἷσπερ	οἷσπερ	οἷστισι(ν)/ότοις	αἷστισι(ν)	οἷστισι(ν)/ότοις
οὖς	ἅς	ἅ	οὖσπερ	ἅσπερ	ἅπερ	οὖστινας	ἅστινας	ἅτινα/ἅττα

2. Οι άλλες αντωνυμίες κλίνονται όπως τα αντίστοιχα δευτερόκλιτα επίθετα σε -ος, -η, -ον (§ 158, σοφός, σοφή, σοφόν) ή -ος, -α, -ον (§ 158, δίκαιος, δικαία, δίκαιον).

9. Αόριστες αντωνυμίες – επιμεριστικές αντωνυμίες (§ 236-239)

■ Αόριστες αντωνυμίες (§ 236-237)

- Χρησιμοποιούνται για πρόσωπο ή πράγμα **αόριστα**, χωρίς δηλαδή να το κατονομάζουν (είτε γιατί κάποιος δεν μπορεί, είτε γιατί δε θέλει).
- Η αόριστη αντωνυμία **τις** ποτέ δεν μπαίνει πρώτη λέξη μιας πρότασης.

➤ Αόριστες αντωνυμίες

1. *τις, τις, τι* = κάποιος
2. *ό δείνα, ή δείνα, τό δείνα* = ο τάδε, η τάδε, το τάδε
3. *ἐνιοι, ἐνιαι, ἐνια* = μερικοί, -ές, -ά
4. *οὔτις, οὔτις, οὔτι (οὔ τις)* = κανείς (= οὐδείς)
5. *μήτις, μήτις, μήτι (μή τις)* = μήπως κάποιος / κανείς

➤ Κλίση αόριστων αντωνυμιῶν

1. *τις, τις, τι*

Ενικός αριθμός		Πληθυντικός αριθμός		Λυτικός αριθμός
αρσ. - θηλ.	ουδέτερο	αρσ. - θηλ.	ουδέτερο	(για τα 3 γένη)
τις	τι	τινές	τινά/ἄττα	τινέ
τινός/του	τινός/του	τινῶν	τινῶν	τινοῖν
τινί/τω	τινί/τω	τισί(ν)	τισί(ν)	τινοῖν
τινά	τί	τινάς	τινά/ἄττα	τινέ

2. Η αντωνυμία **δείνα** στην αρχαία ελληνική είτε μένει άκλιτη (όπως στη ν.ε.) είτε κλίνεται κατά την γ' κλίση (πάντοτε έναρθρη).

Ενικός αριθμός (και για τα τρία γένη)		Πληθυντικός αριθμός (αρσενικό)*	
ὁ, ἡ, τό	δείνα	οἱ	δεῖνες
τοῦ, τῆς, τοῦ	δείνος	τῶν	δεῖνων
τῷ, τῇ, τῷ	δείνι	τοῖς	(δεῖσι)
τόν, τήν, τό	δείνα	τούς	δεΐνας

* Κατά τον Goodwin (Greek Grammar, § 420) πληθυντικό έχει μόνο το αρσενικό.

3. Η αντωνυμία **ἐνιοι, ἐνιαι, ἐνια** βρίσκεται μόνο στον πληθυντικό και κλίνεται όπως τα τρικατάληκτα δευτερόκλιτα επίθετα (§ 158).

4. Οι αντωνυμίες **οὔτις** και **μήτις**:

- Κλίνονται όπως η αντωνυμία **τις** με την άρνηση **οὐ** ή **μή** (τονίζεται πάντοτε η άρνηση, γιατί η αντωνυμία **τις** μπορεί να είναι εγκλιτική) (π.χ. *οὔτις* - οὔτινος, οὔτινι, οὔτινα - οὔτινες ... / *μήτις* - μήτινος ...).
- Απαντούν και χωριστά (**μή τις, οὐ τις**) ή μπορεί να παρεμβληθούν άλλες λέξεις.

■ Αόριστες επιμεριστικές αντωνυμίες (§ 238-239)

- Δηλώνουν **επιμερισμό**, δηλαδή το μέρος από ένα σύνολο δύο ή περισσότερων ουσιαστικών.
- Είναι **επίθετα** που χρησιμοποιούνται ως αόριστες αντωνυμίες.

► Επιμεριστικές αντωνυμίες

1. <i>πᾶς, πᾶσα, πᾶν</i>	= <i>πᾶς</i> = καθένας, <i>πάντες</i> = όλοι (= Υ)
2. <i>ἕκαστος, ἑκάστη, ἕκαστον</i>	= καθένας
3. <i>ἄλλος, ἄλλη, ἄλλο</i>	= (το ίδιο και στη ν.ε.)
4. <i>οὐδείς, οὐδεμία, οὐδέν</i>	= κανείς (σε προτάσεις κρίσεως)
5. <i>μηδείς, μηδεμία, μηδέν</i>	= κανείς (σε προτάσεις επιθυμίας)
6. <i>ἀμφότεροι, ἀμφότεραι, ἀμφότερα</i>	= και οι δύο
7. <i>ἐκάτερος, ἐκάτερα, ἐκάτερον</i>	= καθένας από τους δύο
8. <i>ἕτερος, ἕτερα, ἕτερον</i>	= άλλος (για δύο)
9. <i>οὐδέτερος, οὐδετέρα, οὐδέτερον</i>	= ούτε ο ένας ούτε ο άλλος (κρίσεως)
10. <i>μηδέτερος, μηδετέρα, μηδέτερον</i>	= ούτε ο ένας ούτε ο άλλος (επιθυμίας)
11. <i>ποσός, ποσή, ποσόν</i>	= κάμποσος (ποσό)
12. <i>ποιός, ποιά, ποιόν</i> (προφ. <i>ποι-ός</i>)	= κάποιος λογής (ποιότητα)
13. <i>ἄλλοδαπός, ἄλλοδαπή, ἄλλοδαπόν</i>	= από άλλο μέρος (τόπος)

► Κλίση επιμεριστικών αντωνυμιών

1. *πᾶς, πᾶσα, πᾶν* (ως επίθετο είναι ομοιόπτωτος προσδιορισμός) (για την κλίση δεξ ΓΑΕ § 172).
2. *οὐδείς - μηδείς*: κλίνονται όπως το αριθμητικό *εἷς, μία, ἓν* (§ 207) (βλ. πιο πάνω, σελ. 98). Στο αρσενικό έχουν και πληθυντικό αριθμό.

Ενικός αριθμός			Πληθυντικός αριθμός
αρσενικό	θηλυκό	ουδέτερο	αρσενικό (μόνο)
οὐδ-εἷς/μηδ-εἷς	οὐδε-μία/μηδε-μία	οὐδ-έν/μηδ-έν	οὐδένες/μηδένες
οὐδενός/μηδενός	οὐδεμιᾶς/μηδεμιᾶς	οὐδενός/μηδενός	οὐδένων/μηδένων
οὐδενί/μηδενί	οὐδεμιᾷ/μηδεμιᾷ	οὐδενί/μηδενί	οὐδέσι(ν)/μηδέσι(ν)
οὐδένα/μηδένα	οὐδεμίαν/μηδεμίαν	οὐδέν/μηδέν	οὐδένας/μηδένας

3. *ἄλλος, ἄλλη, ἄλλο*: κλίνεται όπως τα τρικατάληκτα επίθετα της β' κλίσης σε **-ος, -η, -ον** χωρίς το τελικό **-ν** στο ουδέτερο (§ 158, σοφός – πρβ. *ἐκεῖνος, -η, -ο* § 224,2).
4. *ἀμφότεροι, ἀμφότεραι, ἀμφότερα*: κλίνεται μόνο στον πληθυντικό όπως τα τρικατάληκτα δευτερόκλιτα επίθετα (§ 158). Έχει και δυϊκό (ονομ. - αιτιατ. *ἄμφω*, γεν. - δοτ. *ἀμφοῖν*).
5. *ἕκαστος, ποσός, ἄλλοδαπός*: κλίνονται όπως τα τρικατάληκτα επίθετα της β' κλίσης σε **-ος, -η, -ον** (§ 158, σοφός, -ή, -όν).
6. *ἐκάτερος, ἕτερος, οὐδέτερος, μηδέτερος, ποιός*: κλίνονται όπως τα τρικατάληκτα επίθετα της β' κλίσης σε **-ος, -α, -ον** (§ 158, *δίκαιος, δικαία, δίκαιον*).

10. Αοριστολογικές αντωνυμίες

- Είναι οι αναφορικές αντωνυμίες με τα μόρια *οὖν*, *δή* ή *δήποτε* ή και με τα δύο.
 - Ισοδυναμούν με αόριστες αντωνυμίες.
 - Τονίζονται πάντοτε τα μόρια.
 - Δεν εισάγουν δευτερεύουσα πρόταση.
 - Αν πριν από το *οὖν* υπάρχει βραχύ φωνήεν, αποβάλλεται: *ἦντινα + οὖν = ἦντινοῦν*.
 - Εύχρηστες είναι: *ὅτισοῦν - ἦτισοῦν - ὅτιοῦν* (το ουδέτερο χωρίς υποδιαστολή), *ὅποσοσοῦν, ὅποστοσοῦν, ὅτισοδήποτε, ὅτιδήποτε, ὅτισοδηποτοῦν, ὅποσοσδή, ...*
- Είναι οι αναφορικές αντωνυμίες με το ρήμα *ἔστιν* (ή *εἰσίν*) σε βραχυλογικές αναφορικές εκφράσεις.
 - Ισοδυναμούν με αόριστες αντωνυμίες.
 - Δεν εισάγουν δευτερεύουσα πρόταση.
 - Εύχρηστες εκφράσεις: *ἔστιν ὅς (= κάποιος), ἔστιν ὅστις, ἔστιν τις ὅς, ἔστιν οἷ, εἰσίν οἱ, οὐκ ἔστιν ὅστις (= κανένας), οὐδεὶς (ἔστιν) ὅς, οὐδεὶς (ἔστιν) ὅστις, οὐδεὶς (ἔστιν) ὅστις οὐ, οὐκ ἔστιν ὅστις οὐ, οὐδὲν ἔστιν ὅ,τι οὐ, ...*

11. Συσχετικές αντωνυμίες (§ 244)

ερωτηματικές	αόριστες	δεικτικές	αναφορικές
<i>τίς;</i>	<i>τίς, οὗτις, μήτις, οὐδεὶς, μηδεὶς, ἄλλος, ἕκαστος, ὁ δεῖνα, ἔνιοι</i>	<i>ὁδε, οὗτος, ἐκεῖνος</i>	<i>ὅς, ὅστις, ὅσπερ</i>
<i>πότερος;</i>	<i>οὐδέτερος, μηδέτερος, ἕτερος, ἑκάτερος, ἀμφότεροι (ἄμφω)</i>	<i>(ὁ ἕτερος)</i>	<i>ὁπότερος</i>
<i>πόσος;</i>	<i>ποσός</i>		
<i>ποῖος;</i>	<i>ποιός</i>	<i>τοσόσδε, τοσοῦτος</i>	<i>ὅσος, ὁπόσος</i>
<i>πηλίκος;</i>	—	<i>τοιόσδε, τοιοῦτος</i>	<i>οἷος, ὁποῖος</i>
<i>ποδαπός;</i>	<i>(ἄλλοδαπός)</i>	<i>τηλικόσδε, τηλικούτος</i>	<i>ἡλίκος, ὀπηλίκος</i>
<i>πόστος;</i>	—	—	<i>ὁποδαπός</i>
<i>ποσταῖος;</i>	—	—	<i>ὁπόστος</i>
		—	<i>(ὁποσταῖος)</i>

12. Συσχετικά επιρρήματα (§ 363)

ερωτηματικά	αόριστα	δεικτικά	αναφορικά
<i>πού; (στάση)</i>	<i>πού (= κάπου)</i>	<i>ἐνθάδε, ἐνταῦθα, ἐκεῖ, αὐτοῦ</i>	<i>οὗ, ὅπου, ἐνθα, ὅθι (= ἐκεῖ ὅπου)</i>
<i>ποῖ; (κίνηση σε τόπο) (= προς ποιο μέρος)</i>	<i>ποί (= προς κάποιον)</i>	<i>ἐνθάδε, ἐνταῦθα, αὐτόσε, ἐκεῖσε</i>	<i>οἷ, ὅποι, ἐνθα (= προς τα κει ὅπου)</i>
<i>πόθεν; (κίνηση από τόπο) (= από ποιο μέρος)</i>	<i>ποθέν (= από κάποιον)</i>	<i>ἐνθένδε, ἐκεῖθεν, ἐντεῦθεν</i>	<i>ὅθεν, ὁπόθεν, ἐνθεν (= απ' ὅπου)</i>
<i>πότε; πηνίκα; (χρόνος) (= ποια ὥρα;)</i>	<i>ποτέ (= κάποτε)</i>	<i>τότε, τηνικάδε, τηνίκα, τηνικαῦτα (= ἐκεῖνη τὴν ὥρα)</i>	<i>ὅτε, ὁπότε, ἡνίκα, ὀπηνίκα (= τὴν ὥρα που)</i>
<i>πῶς; (τρόπος)</i>	<i>πῶς (= κάπως)</i>	<i>οὕτω(ς), ὥδε</i>	<i>ὥς, ὥσπερ, ὁπως</i>
<i>πόσον; (ποσό)</i>	—	<i>τόσον, τοσόνδε, τοσοῦτον</i>	<i>ὅσον, ὁπόσον</i>
<i>πῇ; (τόπος - τρόπος) (= σε ποιο μέρος - πῶς;)</i>	<i>πῇ (= κάπου - κάπως)</i>	<i>τῇδε, ταύτῃ (= ἐδῶ - ἐτοι)</i>	<i>ὅπῃ, ἥ (= ὅπου - ὁπως)</i>

Α Σ Κ Η Σ Ε Ϊ Σ

■ Αντωνυμίες (§ 219-244)

Να γράψετε το είδος της αντωνυμίας και το γένος (ή πρόσωπο).

αντωνυμία	είδος	γένος / πρόσωπο
μοι		
τίνος		
σεαυτόν/σαυτόν		
ουδένα		
ποία		
ἤδε		
ὅσπερ		
ὑμετέρους		
ὅποια		
ὑμῖν		
τινές		
ἀλλήλους		
ἐκαστοι		
ἐμὴν		
πότερα		
πόσα		
τοιαῦτα		
ἀμφότεροι		
αὐτός		
ὅ,τι		

Να γράψετε τη γενική και τη δοτική (στον αριθμό που βρίσκονται):

αντωνυμία	γενική	δοτική
μοι		
τίνος		
σεαυτόν/σαυτόν		
ουδένα		
ποία		
ἤδε		
ὅσπερ		
ὑμετέρους		
ὅποια		
ὑμῖν		
τινές		
ἀλλήλους		
ἐκαστοι		
ἐμὴν		
πότερα		
πόσα		
τοιαῦτα		
ἀμφότεροι		
αὐτός		
ὅ,τι		

Για τους τύπους των αντωνυμιών να γράψετε το είδος της αντωνυμίας και τον τύπο που ζητείται:

Τύπος αντωνυμίας	Είδος αντωνυμίας	Τύπος που ζητείται	Γράψε τον τύπο
ὕμιν		δοτ. ενικ.	
ἀμφοτέρα		γεν. πληθ.	
ἡλικός		δοτ. ενικ. (θηλ.)	
πότερος		ονομ. πληθ. (ουδ.)	
ἐνιοί		δοτ. πληθ. (αρσ.)	
οὔπερ		αιτ. ενικ. (θηλ.)	
οἶον		ονομ. πληθ. (ουδ.)	
ἡμῶν		γεν. ενικ.	
ἄλλας		δοτ. ενικ. (αρσ.)	
τίνων		δοτ. ενικ. (ουδ.)	
ἕτερα		δοτ. ενικ. (αρσ.)	
ἄτινα		δοτ. ενικ. (αρσ.)	
ἀλλήλων		αιτιατ. ουδετ.	
ταῦτα		κλητ. ενικ. (αρσ.)	
τινί		ονομ. πληθ. (θηλ.)	
τόδε		γεν. ενικ. (θηλ.)	
σεαυτόν		γεν. πληθ.	
ἧς		αιτ. πληθ. (θηλ.)	
αὐτῷ		δοτ. πληθ. (ουδ.)	
ὅστισοῦν		ονομ. πληθ.	
ὅ,τι		αιτ. πληθ. (ουδ.)	
ἦντινα		αιτ. πληθ. (θηλ.)	
οὐδένα		ονομ. πληθ. (αρσ.)	
ποιά		αιτ. πληθ. (θηλ.)	
ἐμοῦγε (ἐμοῦ-γε)		ονομ. πληθ.	
ταυτί (ταῦτα-ι)		γεν. ενικ.	
ἐμός		γεν. ενικ.	
αὐτοῦ		δοτ. πληθ. (θηλ.)	
ἐαυτῇ		αιτιατ. πληθ.	
ποῖος		αιτ. ενικ. (θηλ.)	
ἐμαυτόν		δοτ. πληθ.	
ὑμετέρα		δοτ. πληθ. (θηλ.)	
ὅστισδήποτε		ονομ. πληθ.	

* Αοριστολογικές ή αόριστες είναι οι αναφορικές αντωνυμίες που στο τέλος παίρνουν τα: **οὐν, δήποτε** (δεν εισάγουν δευτερεύουσες προτάσεις)

Να κλιθούν οι αντωνυμίες **ἐγῶγε** και **ὅστισοῦν** στον ενικό.

ἐγῶγε	ὅστισοῦν